

फलेवास नगरपालिका

पाँचौ नगर सभामा प्रस्तुत

आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को

नीति तथा कार्यक्रम

नगर सभा सदस्यहरु,

१. फलेवास नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गर्न पाँउदा म गौरवान्वित छु । यस अवसरमा म नेपाल र नेपालीको उज्ज्वल, सुखी, खुसी तथा सम्मुन्नत भविष्यका लागि संघीय लोकतान्त्रीक गणतन्त्र स्थापना गर्न नेपाली जनताले पटक पटक गर्दै आएको ऐतिहासिक जनआन्दोलन, सशस्त्र आन्दोलन लगायतका अन्य सबै आन्दोलनहरुको स्मरण गर्दै उच्च सम्मान गर्दछु । यस गरिमामय सभामा सदियौं देखि संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना सम्मको अवधिमा आफ्नो जीवनको बलिदान गर्नु हुने संपूर्ण ज्ञात अज्ञात सहिदहरुलाई स्मरण गर्दै हार्दिक श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु ।
२. राजनैतिक नेतृत्वको लामो शुन्यतावाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुले स्थानीय सरकार सम्हाल्दा आम नागरिकको अपेक्षा बढनु स्वाभाविकै थियो । संविधानमा उल्लेखित अधिकारहरुको निर्वाध प्रयोग गरी आफ्नो नगरको विकास आफुले निर्वाचित गरेका जनप्रतिनिधि मार्फत गर्ने नागरिक चाहना सर्वोपरी रहेको म यस गरिमामय सभामा स्मरण गर्न चाहन्छु । संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका लाभहरुको स्थानीय नागरिक सम्म समन्यायिक वितरण मार्फत हस्तान्तरण गर्न नगरकार्यपालिकाले विविध कार्यक्रमहरु अगाडी सारेको छ । नागरिक संगै नागरिकको लागि विकास, सर्वाङ्गीण विकास तथा समावेशी विकासका लागि नागरिक आवाज र फलेवास नगर कार्यपालिकाको गति, यति र लय एकाकार भएको म यस गरिमामय सभामा निवेदन गर्न चाहन्छु ।
३. भौगोलिक विशिष्टताले सुसज्जित, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधताको अनुपम संगम, मानवीय पूंजीको पर्याप्तता, सुसुप्त आर्थिक कृयाकलापमा संचालित जीवन शैली, राजनैतिक चेतनाको बढ्दो स्तर संगसंगै विकासका गतिविधिहरुलाई अगाडी बढाउने हाम्रो प्रयास यस नगरपालिकाको पहिलो तथा दोस्रो नीति, कार्यक्रम तथा बजेटवाट नै भएको हो । विकासका सबै आयामहरुलाई समेटेर सन्तुलित र दिगो विकास गर्न यस नगर कार्यपालिका प्रतिबद्ध रहेको यहाँहरु समक्ष पुनः स्मरण गराउन चाहन्छु ।

४. विकास नियन्त्रित तथा योजनावद्ध हुनुपर्छ । विकासले नागरिकको खुसी र सुखीपनलाई संबोधन गर्न सक्नुपर्छ । विकासको प्रतिफलको समन्यायिक वितरण मार्फत नागरिकको ओठमा मुस्कानको छटा देखिनु पर्छ । सर्वाङ्गीण समुन्नति र परिवर्तनको अन्त्यहीन यात्राको पथमा नगरका कार्यक्रम हुनु पर्छ भन्ने यथार्थलाई आत्मासाथ गर्दै हामीले नगरका यावत् क्रियाकलापलाई अगाडी वढाएका छौं ।
५. नगरको भौगर्भिक अवस्थिती, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अवस्था, आर्थिक विकासको अवस्था, साधन स्रोतको उपलब्धता, विकासका संभावना तथा नगरको दीगो समृद्धीका लागि फलेवास नगर कार्यपालिकाले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, केन्द्रीय भूगर्भ शास्त्र अध्ययन संस्थान, कीर्तिपुरसँग संभौता गरी गुरुयोजना निर्माण गरेको छ । गुरुयोजनाको निर्माणले नगरको सर्वाङ्गीण विकासको मार्गचित्र तय गरेको छ । भावी दिनमा योजनावद्ध विकासमा नगर अगाडी वढन मार्गदर्शन प्राप्त भएको छ ।
६. हाम्रो सोचमा संघ तथा प्रदेश सरकारले पनि साभेदारी गर्न सहमत भएका छन् । नगरको दीर्घकालिन संवृद्धीको लागि कालिगण्डकी जलाशययुक्त परियोजनाको पूर्वसंभाव्यता अध्ययन कार्यको शुरुवात भएको छ । यसको निर्माणले फलेवास मात्रै नभएर समग्र मुलुककै बहुआयामिक विकासमा सघाउ पुऱ्याउने छ ।
७. यस नगरपालिकामा बाहिरी, भित्री तथा सेन्टर चक्रपथको निर्माण तथा सुधार कार्य द्रुत गतिमा भै रहेको छ । स्याङ्जाको नौडाँडा हुदै यस नगरपालिकाको कार्किनेटा, थापाठाना, शंकरपोखरी, देविस्थान, जैमुनीघाट र वाग्लुङ्ग को गाजाको दह, गलकोट सडकको निर्माणले नेपालको गण्डकी प्रदेश, ५ नं. प्रदेश र कर्णाली प्रदेशको आर्थिक, भौतिक, सामाजिक एवं साँस्कृतिक विकासको संजालिकरणमा सघाउ पुऱ्याउने छ । यस सडकको स्तरोन्नति तथा कालोपत्रे गर्ने कार्यको शुरुवात भएको छ । थापाठाना-भंगरा-लिमिठाना-लमाए-खानीगाउँ सडकको स्तरोन्नति कार्यको शुरुवात भएको छ । कार्किनेटा-भुजेलस्वारा-पत्यार-नुवार-तातोपानी सडक, थापाठाना-सिरुवारी-अर्चले-लिमिठाना-चिर्दिखोला सडक, कार्किनेटा आहालेगैरा- टिमुरवोट-अन्धाअन्धी सडक सिरिकाङ्ग सिवचोक देखि पाडराड सडक, साइकल चोक नुवार चुचन देउराली सडक, तातोपानी रुग्दी चुचनदेउराली पोखराचौर सडक जस्ता नगरको सवै भुभाग तथा

नगर केन्द्रसँग संजालीकरण गर्ने सडक मार्गहरूको स्तरीकरणको शुरुवात गरिएको छ । नगरको भित्री चक्रपथको स्तरोन्नति भै रहेको छ । केन्द्र चक्रपथ कालोपत्रे गर्ने कार्य शुरु भएको छ । नगरका सबै वस्तिहरूलाई यिनै चक्रपथहरू सँग संजालीकरण गर्ने कार्य अगाडी बढेको छ । विकासमा दीगोपना तथा नागरिक सन्निकटता स्थापना गर्न नगरको प्रयास रहेको छ । विकासमा भावी पुस्ताहरूको आवश्यकतालाई समेत ध्यान दिएर सडक मापदण्ड निर्माण गरिएको छ । सबै वस्तीलाई यातायातको सहज, सरल, तथा गुणस्तरीय पहुँच निर्माण गर्न नगर प्रयत्नशील छ । अब नगरको कुनै पनि मुख्य वस्तीको नागरिक वढीमा ५ मीनेटको हिडाइवाट सडकको पहुँचमा हुनेछ ।

८. सम्मानित तथा दीगो रोजगारी मार्फत गरिवी निवारण र आर्थिक संवृद्धीका लागि नगरले विविध सीपमा आधारित उद्यमशीलता विकास मार्फत व्यवसाय विस्तारका कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिरहेको छ । विविध ११ अत्यावश्यक विधामा १२५ जना उद्यमी सिर्जना गर्ने कार्यक्रम गत आर्थिक वर्षमा नै संपन्न गरिएको छ । उद्यमी सिर्जना भै आर्थिक उपार्जनमा लागि रहेका छन् । एक वडा एक महिला उद्योग स्थापना गर्ने नगरकार्यपालिकाको घोषित नीति अनुसार सिलाइ उद्योगको शुरुवात देविस्थानवाट गरिएको छ । नयाँ विषयको सिपमुलक तालिम संचालन गरी थप युवाहरूलाई स्वरोजगार सृजना गरिने छ ।
९. अंग्रेजी माध्यम सहितको गुणस्तरीय शिक्षा, गुणस्तरीय खानेपानी, सिंचाइको पर्याप्तता तथा सघनता, स्वास्थ्यमा सबै नागरिकको सरल, सहज र गुणस्तरीय पहुँच, वातावरण संरक्षणका कार्यक्रमहरू, कृषिको व्यावसायीकरण, आधुनिकीकरण तथा प्रविधिकरण, व्यवसायीक पशुपालन जस्ता विविध कार्यक्रमहरू गत आर्थिक वर्षवाटै शुरुवात गरिएको छ ।
१०. एक वडा एक घरेलु औजार उद्योग कुर्घा र कार्किनेटामा शुरु गरिएको छ । जसवाट सुसुप्त अवस्थामा रहेको दलितहरूको परंपरागत सीपको आधुनिकरण तथा व्यावसायिकरण भई नागरिकलाई आर्थिक मूलप्रवाहीकरण गर्न सहज हुनेछ ।

११. एक वडा एक कृषि फर्म तथा एक वडा एक पशु फर्मको शुरुवात यसै आर्थिक वर्षबाट गरिएको छ । जसबाट कृषिलाई उद्योगको रूपमा विकास गरी नगरलाई एक कृषि हबको रूपमा विकास गर्न सघाउ पुग्नेछ ।
१२. स्थापना देखि नै नगरले स्थानीय सरकारको अभ्यास गरिरहेको छ । संवैधानिक अधिकारको प्रयोगका लागि विभिन्न ३६ वटा कानूनहरूको निर्माण गरी अगाडी बढी रहेको छ ।
१३. सभा सदस्यहरू, फलेवास नगर कार्यपालिका सदैव नागरिकको हित र समृद्धीको पक्षमा रहेको छ । नागरिकका वास्तविक मागहरू संवोधन गर्न चाहन्छ । दीर्घकालिन महत्व तथा दीगो विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने सोच राख्दछ । दीगो विकासका आयामहरूलाई विकासमा आन्तरिकीकरण गर्न हामीले क्लिन हाउस ग्रिन हाउस, क्लिन रोड ग्रिन रोड, क्लिन टोल ग्रिन टोल, क्लिन विद्यालय ग्रिन विद्यालय, क्लिन वडा ग्रिन वडा हुँदै समष्टीमा क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवासको अभियानको शुरुवात गरेका छौ । विकासको प्रतिफलमा समन्यायिकता स्थापना गर्न, सामाजिक समावेशीकरण सुनिश्चित गर्न, हरित विकासको अवधारणालाई आत्मासाथ गर्ने तथा सुनिश्चित गर्ने सोचका साथ यो कार्यक्रम अगाडी ल्याईएको हो ।
१४. फलेवास नगरपालिकाको पहिलो तथा तेश्रो नगर सभाले स्वीकृत गरेका दीर्घकालिन महत्वका नीति तथा कार्यक्रमहरूको दीगोपनाको लागि आगामी आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइने छ । कृषि पर्यटन पूर्वाधार र रोजगार : समृद्ध फलेवास सुन्दरताको आधार भन्ने नारालाई साकार पार्न नागरिक केन्द्रीत भै उनीहरूकै सार्थक, अर्थपूर्ण तथा जीवन्त सहभागितामा नविन कार्यक्रमहरू शुरुवात गरिनेछ ।
१५. सभासदस्यहरू, अब म फलेवास नगर कार्यपालिकाको आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम सम्मानित नगर सभा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवास

१६. क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवास कार्यक्रमलाई अभियानका रूपमा अगाडी बढाइने छ । नगरको सर्वाङ्गीण, बहुआयामिक तथा बहुउद्देश्यीय विकासलाई यही अभियानमा

समाहित गरिने छ । नागरिकका दैनिक सोच र आवश्यकता पूर्ति गर्ने साथी र सारथीको रुपमा क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवास अभियान हुनेछ ।

१७. चालु आ.व.मा शुभारम्भ गरेको क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवास अभियान अन्तर्गत क्लिन हाउस ग्रिन हाउस, क्लिन रोड ग्रिन रोड, क्लिन वस्ती ग्रिन वस्ती, क्लिन स्कुल ग्रिन स्कुल र क्लिन वडा ग्रिन वडा कार्यक्रमलाई सुखी फलेवासी खुसी फलेवासीकालागि महत्वपूर्ण योजनाको रुपमा अगाडी वढाईने छ ।

आर्थिक विकास

१८. हामीले अगाडी सारेको ८४४ मेघावाट विद्युत उत्पादन क्षमता रहेको कालिगण्डकी जलाशययुक्त परियोजनाको पूर्व संभाव्यता अध्ययनको कार्य अगाडी वढेको छ । यसको कार्यान्वयनको लागि साभेदारको खोजी गरिने छ । यसको विकासले पर्यटन, सिंचाई, खानेपानी, जल यातायात, मत्स्यपालन मार्फत रोजगारी सिर्जना गरी दीर्घकालिन संवृद्धीको ढोका खोल्ने छ । यसका लागि संघ सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य विकास साभेदारहरूसँग सहकार्य गरिने छ ।
१९. पर्यटन विकासका विविध कार्यक्रमहरुको शुरुवात गत आर्थिक वर्षमा गरिएको छ । खुममा होम स्टेको शुरुवात भै सकेको छ । आगामी आर्थिक वर्षमा यसको स्तरवृद्धी, थप फैलावट तथा गुणस्तरीयताका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । हामस्टे संचालन गर्न सकिने अन्य विशिष्ठ ग्रामीण इलाकाको पहिचान गरी कार्यक्रम अगाडी वढाइने छ ।
२०. मनमोहन शान्ति वाटिकाको DPR को कार्य संपन्न भएको छ । यसको निर्माणलाई द्रुत गति प्रदान गरिने छ । ऐतिहासिक तथा सामाजिक महत्वको यस वाटिकासँगै डहरेमा खुला चिडियाखानाको विकास गरी पर्यटकीय हवको रुपमा नगरको माथिल्लो भेगलाई विकास गरिने छ । अन्धाअन्धी सर्किटमा पर्यापर्यटन विकासका लागि कार्यक्रम अगाडी वढाइने छ ।
२१. खुला चिडियाखाना क्षेत्रमा पदमार्ग निर्माण गरी पर्यटकलाई सहज आवागमनको व्यवस्था मिलाइने छ । चिसापानी , सातमुले क्षेत्र पर्यटकको नयाँ आकर्षणको केन्द्र

- वन्न सक्छन् । कालिगण्डकीमा च्याफिटडको विकास मार्फत फलेवासमा समृद्धी हाँसिल गर्न सकिन्छ । यसका लागि आवश्यक अनुसन्धान गरिनेछ ।
२२. नगरमा स्थापना भई संचालनमा रहेका उद्योग तथा व्यवसायको नियमन प्रक्रियाको शुरुवात भै सकेको छ । उद्योगी तथा व्यावसायीको सहजताका लागि वडा कार्यालयमा नै दर्ताको प्रक्रिया शुरुवात गरिएको छ । नगरमा उद्योगको प्रवर्द्धनका लागि एक उद्योग ग्रामको विकास गरिने छ ।
२३. धातुका सामान, घरेलु प्रयोगका औजार निर्माण गर्ने परंपरागत सीपलाई व्यवसायीकरण गरी रोजगारी वृद्धी गर्न चालु आर्थिक वर्ष व्यावसायिक सामान तथा घरेलु औजार निर्माण उद्योगको स्थापना कार्यको शुरुवात भै सकेको छ । यस्ता उद्योगहरु प्रत्येक वडामा संचालन गर्न युवा उद्यमीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२४. सालका पातवाट टपरी निर्माण गर्ने उद्योग, वाँसजन्य सामाग्री निर्माण उद्योग, कफी प्रशोधन उद्योग, मकै प्रशोधन उद्योग र मिनरल वाटर उद्योगको संभाव्यता अध्ययन गरी संचालनको तयारी गरिनेछ ।
२५. नगरमा स्थापित सहकारीहरुको व्यवस्थापनका लागि नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा सहकारी शाखाको स्थापना गरी नियमन कार्यको शुरुवात गरिएको छ । सहकारी वास्तवमा नै सहकारीको सिद्धान्त अनुसार संचालन हुने संयन्त्रतात्मक तथा कानूनी व्यवस्था गरिएको छ ।
२६. कृषि उपजहरुको संकलन तथा बजारीकरण गर्न सहकारीहरुलाई प्रोत्साहन गरिने छ । गरिवसँग सहकारी, एक व्यक्ति एक सहकारीको अवधारणालाई अगाडी बढाइने छ ।
२७. सहकारीको लगानीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्न सहकारी नियमनको व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागु गरिनेछ ।
२८. श्रमिक सहकारीको गठन गरी ज्याला मजदुरी गर्ने, उद्योगमा काम गर्ने व्यक्तिहरुको हकहित सुनिश्चित गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । श्रमिकको स्वामित्व र नियन्त्रणमा रहने श्रमिक सहकारीको माध्यमवाट श्रमिकको नेतृत्व विकास तथा उन्नत प्रविधिको स्थानीयकरणमा जोड दिइनेछ ।

२९. कृषिमा आधुनिकीकरण, व्यवसायिकरण, औद्योगिकीकरण, यान्त्रिकरण तथा वजारीकरणको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
३०. नगरको भौगोलिक विशेषताका आधारमा पकेटमा आधारित कृषि व्यवसायलाई थप विस्तार र विकास गरिने छ । सुन्तला पकेट, विउविजन पकेट, अदुवा पकेट, कफी पकेट, खाद्यान्न, माछा तथा माहुरी पकेटको आधारमा विविध कार्यक्रम संचालन गरिने छ । प्रतिफलमा आधारित कृषि अनुदान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । एक वस्ती एक उत्पादन कार्यक्रम अन्तरगत संभावित क्षेत्रहरुको पहिचान गरी वृहत पकेटको विकास गरिनेछ ।
३१. फलफूलको पकेट क्षेत्र कार्यान्वयनमा रहेको विरुवा हाम्रो फल तपाईंको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने ।
३२. कृषि उत्पादनको विविधिकरण मार्फत संविधान प्रदत्त खाद्य संप्रभुताको हकको सुनिश्चितता गरिने छ । पर्याप्त, समयमा नै र उपयुक्त खाद्यान्नको उपलब्धताको सुनिश्चितता तर्फका कार्यक्रम अगाडी वढाइने छ । सिंचाई, मलखाद, विउविजन, पूंजी तथा प्रविधि उपलब्ध गराउँदै प्राङ्गारिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिने छ । टनेल हाम्रो उत्पादन तपाईंको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
३३. एक वडा एक नमूना कृषि फर्मको निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । नगरका सबै कृषि फारामहरुलाई कृषि सिकाइ केन्द्र (Agro Learning Center) को रूपमा विकास गरिने छ ।
३४. निर्वाहमुखी खेति प्रणालीलाई पूर्ण रूपमा निरुत्साहित गरिने छ । कृषिमा रहेको अर्ध वेरोजगार तथा लुकेको वेरोजगारलाई कृषिमा व्यावसायिकरण तथा औद्योगिकीकरण मार्फत रोजगार सिर्जना गरिने छ । मौसमी वेरोजगारको खाली समयलाई औद्योगिक क्षेत्र तर्फ स्थानान्तरण गरिनेछ ।
३५. व्यवसायिक पशुपालन तथा कुखुरापालनमा जोड दिइने छ । आगामी एक वर्ष भित्रै नगरलाई दुग्धजन्य पदार्थ र मासुमा आत्म निर्भर बनाइने छ । स्वस्थकर मासु विक्रिका लागि नगरमा स्थापित मासु पसलहरुको नियमित अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण

- मार्फत गुणस्तर कायम गरिने छ । आवश्यकताका आधारमा नगरका अन्य स्थानमा गुणस्तरीय मासुपसल स्थापनामा जोड दिइने छ ।
३६. पकेटमा आधारित पशुपालन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । गाइभैसी पालन पकेट, कुखुरा पालन पकेट, बाख्रापालन पकेट जस्ता थप पकेटको विकास एवं विस्तार गरिनेछ । यस आर्थिक वर्षमा स्थापित पकेटहरूलाई थप प्रोत्साहन गरिने छ । एकवडा एक पशु तथा कुखुरापालन पकेटको विकास गरिनेछ । नगरमा वृहत पशुपालन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३७. नगरको पशुपालन नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । कृषकहरूको पशुधन सुरक्षाको प्रत्याभूति गरिनेछ ।
३८. नगरका सबै पशुहरूलाई महामारी रोग विरुद्ध खोपको व्यवस्था गरिनेछ । पशु विमा कार्यक्रमको लागि कृषकहरूलाई उत्प्रेरीत गरिनेछ ।
३९. होमस्टे संचालन गरिएका क्षेत्रहरूका आसपास लोकल कुखुरा पालन तथा स्थानीय जातका कृषि उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
४०. नगरका कम्तिमा तीन क्षेत्रमा हावापानी अनुकूलको नर्सरी स्थापना गरी डालेघाँस तथा अन्य प्रजातिका विरुवा उत्पादन गरी नगरलाई विरुवामा आत्म निर्भर बनाइने छ ।
४१. पशु प्राविधिकहरूको सुरक्षाको लागि नगरमा कार्यरत सबै पशु प्राविधिकहरूलाई जेनेटिक विरुद्धको खोप निशुल्क रुपमा लगाउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
४२. उन्नत जातका पशुहरूको आयातमा जोड दिदै स्थानीय पशु प्रजातिहरूको संरक्षण गरिनेछ ।
४३. हाल फलेवास नगरपालिका पर्वत, वाग्लुङ, म्याग्दी र मुस्ताङमा सबै भन्दा वढी पशुहरूको कृत्रिम गर्भाधान सेवा पुऱ्याउने स्थानीय सरकार वनेको छ । यसको सबलीकरणका लागि निशुल्क पशु कृत्रिम गर्भाधान सेवा प्रदान गरिनेछ ।
४४. एक घर एक रोजगार कार्यक्रम प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत शुरुवात भै सकेको छ । प्रत्यक्ष रोजगारीको स्थितिमा नभएका घरहरूको तथ्यांक संकलन भै

सकेको छ । पूर्ण बेरोजगार भएका घरपरिवारका कम्तिमा एक जना सदस्यलाई उच्चमशीलता तालिम मार्फत सम्मानित तवरले रोजगारी बजारमा समाहित गरिनेछ ।

सामाजिक विकास

४५. गत आर्थिक वर्षमा शुरुवात गरिएको अंग्रेजी माध्यमबाट शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापलाई थप सवलीकरण गरिने छ । आगामी वर्ष देखि कक्षा ३ मा अंग्रेजी माध्यममा पठनपाठनको शुरुवात गरिने छ । यसको लागि पाठ्यपुस्तकमा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
४६. पूर्विय वाङमय, दर्शन तथा राम्रा अभ्यासहरूलाई पुस्तान्तरण गर्न नैतिक शिक्षालाई नेपाली माध्यममा पठनपाठनको शुरुवात गरिनेछ ।
४७. फलेवासको विशिष्टता बारे जानकारी गराउन तथा आफ्नो स्थानीय कला, संस्कृति, साहित्य, धर्म तथा अन्य सामाजिक तथा साँस्कृतिक धरोहर बारे जानकारी दिन आगामी शैक्षिक सत्र देखि कक्षा १ बाट स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गरि पठन पाठनको शुरुवात गरिनेछ ।
४८. नगरपालिका भित्र संचालित सबै किसिमका शिक्षा तथा शिक्षालयहरूको प्रभावकारी तथा गुणस्तरीय व्यवस्थापनको संयन्त्र निर्माण गरिने छ । विद्यालयको गुणस्तर परीक्षण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
४९. विद्यालयहरूमा प्रविधियुक्त शिक्षण सिकाइको व्यवस्थापन गरिनेछ । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धी प्रति शिक्षकलाई पूर्णत जिम्मेवार बनाइने छ । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धीका आधारमा शिक्षकलाई दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था गरिने छ ।
५०. गुणस्तरीय शिक्षामा सबै नागरिकहरूको सरल र सहज पहुँचका लागि नगरमा संचालित पर्वत बहुमुखी क्याम्पसमा स्नातकोत्तर तह संचालनका लागि आवश्यक पहल गरिने छ । अन्नपूर्ण सामुदायिक क्याम्पस तथा शंकरपोखरी क्याम्पसमा आवश्यकता अनुसार संकायगत विविधिकरणमा जोड दिइने छ ।
५१. नगरमा एक कृषि कलेज स्थापनाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
५२. नगरमा संचालित प्राविधिक विषयहरू अध्यापन गराउने भवानी विद्यापिठ मा.वि. र माटेदेवल जनसहयोगी प्राविधिक तथा व्यावसयक मा.वि.को गुणस्तरीयता

- सुनिश्चितताका लागि आवश्यकतामा आधारित कार्यक्रम संचालन गरिने छ । प्राविधिक कृषि कक्षामा अध्ययनरत गरिव, जेहन्दार तथा सीमान्तकृत परिवारका विद्यार्थीहरूका लागि दिइएको छात्रवृत्तिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५३. नगरको केन्द्रमा रहेको मोति पुस्तकालयलाई नगर क्षेत्रको अध्ययन केन्द्रको रूपमा विकास गरिने छ । एक विद्यालय एक पुस्तकालयको नीतिलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ । पठनशीलताको विकासका लागि विद्यालय तथा समुदायमा थप कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
५४. प्रसुति विदामा रहेका महिला शिक्षकहरूको स्थानमा सट्टा शिक्षकको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइने छ ।
५५. विद्यालयको व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउन प्रधान अध्यापक तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिसँग विद्यालय विकास प्रस्तावका आधारमा करार संभौता गरी गुणस्तर सुनिश्चितताको कार्यलाई अगाडी वढाइने छ ।
५६. विद्यालय मिलान, शिक्षक मिलान तथा शिक्षक वितरण कार्यलाई वस्तुनिष्ठ बनाई कार्यान्वयनमा लगिने छ ।
५७. स्थानीय स्तरमा नै प्राविधिक जनशक्तिको आपूर्तिमा सहजताका लागि इन्जिनियरिङ विषय अध्यापन गराउन चाहने माध्यमिक विद्यालयलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
५८. बस सेवा संचालन गरी विद्यार्थीको आगावमनलाई सहज बनाउने तथा विद्यार्थीहरूको लागि आवासिय सेवा प्रदान गर्ने लिड माध्यमिक विद्यालयहरूलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिने छ ।
५९. आधारभूत तहमा गणित तथा विज्ञान शिक्षकको आपूर्तिलाई सहज बनाउन नगरपालिका भित्र शिक्षाशास्त्र तर्फ गणित विज्ञान विषयको अध्ययन गराउन चाहने विद्यालय तथा अध्ययनरत विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
६०. विद्यार्थीहरूमा सुसुप्त अवस्थामा रहेको प्रतिभालाई उजागर गर्न विविध विधामा विद्यार्थी प्रतिभा पहिचान र प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
६१. क्लिन विद्यालय तथा ग्रिन विद्यालयको लागि सबै विद्यालयका सरोकारवालाहरू बीच अन्तरक्रिया तथा विमर्शका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।

६२. विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम, शैक्षिक पहुँच सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम तथा विद्यालय शैक्षिक गुणस्तर कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६३. संघीय शैक्षिक नीतिसँग तादात्म्यता हुने गरी नगरको शैक्षिक नीति अनुसार विद्यार्थी संख्या प्रयाप्त भएका तर विषय शिक्षक नभएका विद्यालयहरूमा योग्यता पुगेका तर तल्लो तहमा कार्यरत शिक्षकहरूलाई प्रोत्साहन तथा अस्थायी बढोत्तरी हुने गरी मिलान गरी शिक्षकको अभाव पूर्ति गरिनेछ ।
६४. सबै नागरिकको आधारभूत स्वास्थ्यमा सरल, सहज तथा गुणस्तरीय पहुँचका लागि एक ५० शैयाको अस्पतालको स्थापना गर्न पहल गरिनेछ । यसका लागि साभेदारहरूको खोजी गरिनेछ ।
६५. हाल स्थापना भई संचालनमा रहेका पाँच वटा Birthing Center हरूको गुणस्तरीयता सुनिश्चित गरिनेछ । आवश्यकताका आधारमा नगरका अन्य स्थानहरूमा पनि गुणस्तरीय Birthing Center को स्थापना गरिनेछ ।
६६. गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्यमा सबै नागरिकहरूको सरल तथा सहज पहुँचका लागि नगरका स्वास्थ्य चौकीहरूको स्तरवृद्धी गरिने छ । अत्यावश्यक औषधिहरूको आपूर्ति, दक्ष स्वास्थ्यकर्मीहरूको पूर्ति तथा मेशीन औजारहरूको पर्याप्तताको सुनिश्चितता गरिने छ ।
६७. नगरपालिकाको केन्द्रमा रहेको धुलिखेल अस्पताल र अन्य स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय र सहकार्य गरिने छ । नगरवासीहरूलाई सहज स्वास्थ्य सेवाकालागि आयोजना गर्दै आएको वृहत स्वास्थ्य सिविरलाई निरन्तरता दिइने छ ।
६८. नगरलाई लागु औषधमुक्त नगरको रूपमा विकास गर्न विगतमा संचालित कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिँदै स्वास्थ्यकर्मी, सुरक्षा कर्मी तथा सामाजिक अभियान्ताको संजाल स्थापना गरी थप कार्यक्रम अगाडी वढाइने छ ।
६९. मातृशिशु स्वास्थ्यको प्रवर्द्धन गर्न Zero Home Delivery को प्रवर्द्धन गरिनेछ । अस्पतालमा प्रसुति हुने गर्भवतिको लागि एम्बुलेन्स खर्च उपलब्ध गराइने छ ।

७०. नागरिकहरुमा स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चितताका लागि क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम, एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम, एकीकृत बाल स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम, महामारी तथा रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम र उपचारात्मक सेवा कार्यक्रमलाई सघन रूपमा संचालन गरिनेछ ।
७१. आयुर्वेद स्वास्थ्यलाई पूर्विय वाङ्मयको स्वास्थ्य केन्द्रको रूपमा विकास गरिने छ । योग शिक्षा तथा ध्यान केन्द्रहरुको विकास गरी सकरात्मक जीवन पद्धति तथा सामाजिक विकासमा उपयोग गरिने छ । विद्यालय तथा समुदायमा आधारित योग शिक्षा संचालनका कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिइने छ ।
७२. नगरमा जडिवुटि नर्सरी स्थापना गर्न जडिवुटि खेतिलाई प्रोत्साहन गरिने छ । नगरमा उपलब्ध जडिवुटिहरुको संरक्षण, विकास तथा उपयोगमा जोड दिइने छ । जडिवुटि परिचयात्मक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
७३. नगर क्षेत्र भरी नै स्वच्छ एवं गुणस्तरीय खानेपानीको पहुँचको सुनिश्चितताका लागि संघीय तथा प्रादेशिक सरकारको साभेदारीमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यसका लागि आवश्यकता अनुसार अन्य साभेदार संस्थाहरुको समेत खोजी गरिनेछ । आगामी चारवर्ष भित्र नगर भर एक घर एक धारा कार्यक्रम संपन्न गरिने छ । यसका लागि पानीका मुहान संरक्षण कार्यक्रम, लिफ्ट खानेपानी आयोजना तथा संभाव्य ठाँउमा जमिनमुनीको पानी निकाल्ने प्रविधिको विस्तार गरिनेछ । मुख देखि मुहान शुद्ध खानेपानी उपलब्धताको शुरुवात गरि खानेपानीको स्वच्छता र गुणस्तरीयताको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
७४. नगरलाई पूर्ण सरसफाई उन्मुख नगर बनाउने कार्यको थालनी थापाठाना, खानीगाँउ तथा कार्कीनेटावाट शुरुवात गरिएको छ । आगामी ३ वर्षमा पूर्ण सरसफाइयुक्त नगर घोषणा गर्ने गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । सरसफाई उन्मुख घोषित वडाहरुको दीगोपनाका लागि आवश्यक समन्वय गरिनेछ । सार्वजनिक स्थलको सरसफाईमा सबै सार्वजनिक संस्थाहरुको संजालीकरण गरिनेछ । व्यक्तिगत, सामाजिक तथा मानवीय

स्वच्छतामा जोड दिइनेछ । यसका लागि क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवास कार्यक्रमसँग सवै फलेवासको स्वच्छता अभियानलाई आवद्ध गरिनेछ ।

७५. नगरको फोहोर व्यवस्थापनका लागि संस्थागत संभौता भई सकेको छ । घर घरबाट निष्कासन हुने फोहोर मैलाको उचित वर्गिकरण गरी व्यवस्थापन गरिनेछ । फोहोरलाई मोहोरमा वदल्ने कार्यक्रम अगाडी सारिने छ । नगरको उपयुक्त स्थानमा फोहोर विसर्जन केन्द्रको स्थापना गरिने छ ।

७६. नगरमा अभ्यासमा रहेका सवै किसिमका संस्कृतिको संरक्षण र सम्बर्द्धनका कार्यक्रमहरु गत आर्थिक वर्ष देखि शुरुवात गरिएको छ । नौमती एवं पन्चेवाजा संरक्षण, लोकगीत, भजनको संरक्षण, आदिवासी तथा जनजातिहरुका मौलिक संस्कृतिको संरक्षण, परंपरागत पेशा, सीप तथा व्यवसायहरुको संरक्षणका कार्यक्रम सघन रुपमा संचालन भै रहेका छन् । आगामी आर्थिक वर्षमा पनि यी कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिइने छ । सवै परंपरागत कला, सीप, व्यावसाय तथा रहनसहनलाई नगरको बौद्धिक सम्पतिको रुपमा सुचिकृत गरी तिनिहरुको संरक्षण, विकास गरी नगरको विकासमा मूलप्रवाहीकरण गरिनेछ ।

७७. नगर क्षेत्रका प्राचीन मठमन्दिर, देवालय, कोत, गुठी, पाटीपौवा तथा अन्य धार्मिक स्थलहरुको संरक्षण र विकासमा जोड दिइने छ । सवै परमंपरागत स्थलहरुको विकासले धार्मिक पर्यटकीय संभावनालाई उजागर गर्नेछ ।

७८. खेलकुदको विकास माफत स्वस्थ, अनुशासित, कर्तव्यपरायण तथा राष्ट्रभक्त नागरिक उत्पादनमा जोड दिइने छ । चालु आर्थिक वर्षमा नगरका केही स्थानहरुमा खेलकुद मैदान निर्माण कार्यको शुरुवात गरिएको छ । आगामी एकवर्ष सम्ममा नगरका मुख्य मुख्य स्थानमा साना तथा मभ्यौला खाले खेल मैदानको निर्माण गरिने छ । यसै वर्ष नगरपालिकाको देविस्थानमा एक खेलकुद मैदान निर्माण कार्यको शुरुवात गरिनेछ । यसका लागि अन्य साभेदारसँग सहकार्य गरिनेछ ।

७९. राष्ट्रपति रनिड शिल्ड र प्रथम मेयर कप खेलकुद प्रतियोगिता माफत नगरका विभिन्न स्पर्धाका खेलाडिहरुको पहिचान गरिएको छ । उनीहरुलाई खेलकुदमा प्रोत्साहन हुने किसिमका कार्यक्रमहरु ल्याइनेछ ।

८०. नगर क्षेत्र बाहिरका विभिन्न प्रतिस्पर्धामा उत्कृष्टता हांसिल गर्ने खेलाडीहरुलाई गरिने सम्मान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ । अन्तराष्ट्रिय खेलमा सहभागि भै नगरको इज्जत बढाउने खेलाडीहरुलाई विशेष प्रोत्साहन गरिनेछ ।
८१. खेलकुदको माध्यमवाट स्वच्छ र स्वस्थ नागरिक निर्माण गर्न अन्तर पालिका स्तरीय मेयर कप खेलकुदको आयोजना गरिने छ । यसवाट खेलकुदमा अन्तर पालिका समन्वय हुने तथा खेलाडीहरु बीच सौहार्दताको वातावरण सिर्जना हुनुका साथै आन्तरिक पर्यटनको विकासमा समेत सहयोग पुग्नेछ ।
८२. नगरभित्रका सबै युवाक्लवहरुको सूचिकरण तथा संजालीकरणको कार्य यसै आर्थिक वर्षमा शुरुवात गरिएको छ । युवाहरुलाई खेलकुद, समाज सेवा तथा स्व विकासमा सरिक गराउन युवाक्लव स्तरीय कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । युवा क्लव मार्फत सामाजिक जागरणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
८३. विकासमा लैङ्गीक मुलप्रवाहीकरणका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । विकास योजनाका सबै चरणहरुमा महिला, तेस्रो लिङ्गी, यौनिक अल्पसंख्यक, बालबालिका, जेष्ठ सबै नागरिकको सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८४. महिला उद्यमशीलता विकासका कार्यक्रमहरु गत आर्थिक वर्षवाट शुरुवात गरिएको छ । नगरका सबै वडामा गठन भएका महिला समुहहरुलाई व्यवसायीक तथा उद्यमी समुहको रुपमा रुपान्तरण गरी स्वरोजगारको अवस्था सिर्जना गरिनेछ ।
८५. बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको संरक्षण, विकास तथा मूल प्रवाहीकरणका सघन कार्यक्रमहरु ल्याइनेछ । सशक्तिकरण तथा जागरणका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
८६. महिलाहरुको उत्थान र विकास गरी नगरको विकासमा मूल प्रवाहिकरण गर्न महिला सँग उपप्रमुख कार्यक्रम संचालन गरिने छ । नगरलाई पूर्णत लैङ्गीक हिंसा मुक्त नगर घोषणा गर्न समुदाय तथा विद्यालयस्तरमा विविध कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । सबै प्रकारका लैङ्गीक हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

८७. सबै नागरिकहरूलाई सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न लक्षित वर्ग विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, अल्पसंख्यक, मुस्लीम, वोट, कुमालका साथै सीमान्तकृत र अति सीमान्तकृत नागरिकको उत्थान र विकासका लागि विशेष लक्षित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
८८. नगर विकासमा बालमैत्री स्थानीय शासनको अवलम्बन गरिनेछ । बालबालिकाको हक र अधिकारको सुनिश्चितताका कार्यक्रमहरू विद्यालय र समुदाय स्तरमा संचालन गरिनेछ ।
८९. युवाहरूको लागि सामाजिक विकासका विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवासँग मेयर कार्यक्रम संचालन गरी युवा लक्षित व्यावसायिक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवाहरूलाई समुह एवं फार्ममा आधारित व्यवसाय संचालनमा जोड दिइनेछ ।
९०. जोखिममा रहेका जेष्ठ नागरिकहरूको संरक्षण र विकासका लागि कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । जेष्ठ नागरिकको ज्ञान, सीप, अनुभवलाई पुस्तान्तरण गर्ने नविन कार्यक्रम ल्याइनेछ । घरघरमा जेष्ठ नागरिक स्वस्थ्य परीक्षण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९१. विद्यालय, अस्पताल, नगरकार्यपालिकाको भवन, वडा कार्यालयहरूको भवन जस्ता सार्वजनिक भौतिक संरचना निर्माण गर्दा बालमैत्री, अपाङ्गतामैत्री, लैङ्गीकमैत्री तथा जेष्ठ नागरिक मैत्री बनाउन अनिवार्यता गरिनेछ । व्यक्तिगत प्रकृतिका संरचना निर्माण पनि सोही अनुरूप गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक परामर्श सेवा प्रदान गरिनेछ ।
९२. नगरका सबै घरको बैंक खाता खोल्नकालागि प्रोत्साहन गरिने छ । सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई बैंक मार्फत उपलब्ध गराउने कार्यलाई आगामी आ.व.को पहिलो त्रैमासिकवाट अगाडी वढाईने छ ।
९३. युवा तथा बालबालिकाको जेष्ठ नागरिक प्रतिको दायित्व सुनिश्चित गर्न विद्यालय तहदेखि नै जेष्ठ नागरिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । विद्यालय तहमा विद्यार्थीहरूका लागि जेष्ठ नागरिक परामर्श सेवा संचालन गरिनेछ ।

९४. स्थानीय स्तरका विवादहरु मध्यस्तता तथा मेलमिलापको माध्यमबाट समाधान गर्ने कार्यको शुरुवात गरिएको छ । नगरमा सुचिकृत हुने मध्यस्थ कर्ताको द्वन्द्व व्यवस्थापन वार्ता तथा सम्वाद सीपमा सवलीकरण गरिने छ ।
९५. नगरमा एउटा छुट्टै मेलमिलाप सहायता कक्षको स्थापना गरिने छ । वडा तथा टोल स्तरीय सचेतना कार्यक्रम मार्फत समुदाय स्तरमा विवादहरुको न्युनिकरण गरिने छ ।
९६. गम्भिर प्रकृतिका विवाद तथा कसुरहरुको कानुनी उपचारमा सघाउ पुऱ्याउने छ । यसको लागि पक्षहरुको आर्थिक सामाजिक अवस्था हेरी आवश्यक सहयोग गरिने छ ।

पूर्वाधार विकास

९७. पहिलो नगर सभाले प्राथमिकतामा राखी निर्माण तथा स्तरोन्नती गरिरहेका सडकहरुलाई आगामी आर्थिक वर्षमा पनि प्राथमिकताका साथ निर्माण तथा स्तरोन्नति गरिने छ ।
९८. दोविल्ला -फलेवास -ढिक सडक स्तरोन्नति तथा कालोपत्रेको आगामी आर्थिक वर्षबाट शुरुवात हुनेछ । यसको निर्माणबाट छिमेकी पालिकाहरुका साथै वाग्लुङ जिल्लाका पालिकाहरूसँग सहज यातायात संबन्ध कायम हुनेछ । हाम्रो सर्वाङ्गीण विकासको स्तम्भ कालिगण्डकी जलाशययुक्त परियोजनाको निर्माण तथा विकासमा पनि यो सडक महत्वपूर्ण पूर्वाधारका रूपमा स्थापित हुनेछ ।
९९. गण्डकी प्रदेशको राजधानी पोखरासँग ५ नंवर प्रदेशका महत्वपूर्ण स्थानहरुका साथै कर्णाली प्रदेशको राजधानी सुर्खेत जोडने द्रुत सडक नौडाँडा-कार्कीनेटा-थापाठाना-शंकरपोखरी- देविस्थान-जैमनीघाट- गाजाको दह, गलकोट सडकको स्तरोन्नती तथा कालोपत्रे गर्ने काम यसै आर्थिक वर्षमा शुरुवात भएको छ । यस सडकको निर्माणले अन्तर प्रादेशिक सडक सञ्जालको निर्माण भै आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक समन्वयमा सहजता ल्याउनेछ । नगरको विकासको लाभको साभेदारी तथा समन्यायिक वाँडफाँडमा समेत यो सहायक सिद्ध हुनेछ ।
१००. यसै आर्थिक वर्षमा निर्माण सुचारु रहेका नगरका वाहिरी चक्रपथ तथा भित्रि चक्रपथको निर्माण तथा स्तरोन्नतिको कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ । वाहिरी चक्रपथको संपूर्ण ट्रयाक खोली वर्षे भर यातायात सुचारु हुने अवस्थाको सिर्जना गरिने छ । भित्रि चक्रपथको स्तरोन्नतिको कार्य आगामी आर्थिक वर्षमा दुर्त गतिमा अगाडी वढाइनेछ । केन्द्र चक्रपथ आगामी आर्थिक वर्षमा बाकी खण्डको कालोपत्रेको कार्य शुरु हुनेछ ।
१०१. हिलेखोला कार्कीनेटा लुंखु सडक तथा सिकाड सडक स्तरोन्नतीको कार्य अगाडी वढाइने छ ।

१०२. आगामी आर्थिक वर्षमा नगरको कुनै पनि मुख्य वस्ती सडक यातायातवाट बढीमा ५ मिनेटको पैदल दुरी भन्दा बढी हुने छैन । यसका लागि वस्ती स्तरीय सडक संजाल निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
१०३. यस नगरपालिकाको वडा नं. ४ को अम्बोटमा सिटी हल निर्माणकालागि सम्भावित स्थान छनौट भएको हुंदा संघ, प्रदेश तथा अन्य सहयोगी निकायको खोजी गरिने छ । वसपार्क निर्माणकालागि उपयुक्त जग्गाको खोजि भईरहेको छ जग्गामा सहमती भए पछि यसै वर्ष DPR तयार गरी अर्को वर्ष निर्माण कार्य शुरु गरिने छ ।
१०४. नगरको सिरसुवा क्षेत्रमा निर्माणाधिन सिरसुवा कैया अग्लो भोलुङ्गे पुल निर्माण सम्पन्न भए पछि पुलैपुलको चक्रपथ भई पर्यटन विकासमा टेवा पुग्ने खालका कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
१०५. सबै सडक निर्माणलाई हरित सडकको अवधारणा अनुसार विकास गर्ने कार्यक्रम कार्यान्वयनमा छ । सडक छेउछाउ वृक्षारोपण, चौतारि पोखरी निर्माण, अम्रिसो तथा डाले घाँस रोपण कार्यक्रम सघन रुपमा संचालन गरिनेछ । यसले गर्दा सडक सुरक्षाको साथै सडक क्षतिको न्युनीकरण तथा व्यावसायिक सडकको विकास हुनेछ । नगरका सडक निर्माणको कममा व्यक्तिगत संपति गुमाएका परिवारको लागि आय आर्जन वृद्धि गरी क्षति पुरण गर्न पनि यो सहायक सिद्ध हुनेछ ।
१०६. क्लिन रोड ग्रिन रोड निर्माणकालागि नगरवाट संचालन गरिने सबै सडकको १.५ प्रतिशत र सडक निर्माणले क्षति पुगेका संरचना निर्माणकालागि १.५ प्रतिशत बजेट सोहि योजनावाट व्यवस्थापन गरिने छ ।
१०७. निर्माणाधिन भोलुङ्गेपुल निर्माण कार्य आगामी आर्थिक वर्ष भित्र संपन्न गरिनेछ । अन्य आवश्यक स्थानमा भोलुङ्गेपुल निर्माण कार्यको शुरुवात गरिने छ ।
१०८. मनमोहन शान्ति वाटिकाको D P R को कार्य संपन्न भै सकेको छ । आगामी २ वर्ष सम्ममा यसलाई संपन्न गर्ने गरी कार्यक्रम अगाडी वढाइनेछ । एक वडा एक वरपिपल, स्वामी सहितको चौतारी तथा पोखरीको संरक्षण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । आगामी ४ वर्ष भित्र नगरका सबै वडाहरुमा कम्तिमा एक पोखरी निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिने छ ।

१०९. वातावरण मैत्री स्थानीय शासनलाई नगर विकास योजनामा समावेश गरिनेछ । दीगो विकासका लक्ष्यहरू पुरा गर्ने गरी नगरका योजना तथा कार्यक्रमहरू संचालन हुनेछन् । जलवायु अनुकूलन कार्यक्रमलाई विकास योजनाहरूमा आन्तरिकीकरण गरिनेछ । दीगो विकास लक्ष्य र मध्यम आय भएका देशको सुचिमा स्तरीकरण हुने राष्ट्रिय लक्ष्य अनुरूप कार्यक्रम अगाडी वढाइने छ ।
११०. नदी तथा खोलाजन्य प्रकोप नियन्त्रणका लागि कालिगण्डकी, मोदी , लमाए, मल्याङ्गदी, चिर्दी, जमले, खाल्टे, लुवाखोला लगायतका नदी तथा खोला किनारहरूमा कटान रोक्न आवश्यक तटबन्धन तथा वस्ती संरक्षण योजनाहरू संचालन गरिनेछ ।
१११. संविधान प्रदत्त स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने हकको प्रत्याभूत गर्न वातावरणिय स्वच्छताका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । प्लाष्टिकजन्य फोहोरको पूर्ण रुपमा निषेध गर्ने कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
११२. विपद् तथा प्रकोपमा तत्काल उद्धार गर्न तथा प्रकोप नियन्त्रण गर्न अग्नी नियन्त्रण सामग्री तथा उद्धार सामग्रीको व्यवस्था गरी चालु हालतमा राखिनेछ । यसका लागि सामुदायिक संस्था, नेपाल प्रहरी, रेडक्रस तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरू बीचको समन्वय प्रभावकारी गराइनेछ ।

संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

११३. नागरिक मैत्री सेवा प्रवाहको सुनिश्चितताको लागि नगरको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी नगरकार्यपालिकाको कार्यालयको संगठन संरचनालाई चुस्त, दुरुस्त तथा छरितो बनाइने छ । कर्मचारीहरूलाई परिणाम प्रति उत्तरदायी बनाइनेछ । परिणाममा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली अवलम्बन गरी कर्मचारीको मनोबल उच्च राखिनेछ ।
११४. नगरकार्यपालिकाको कार्यालयमा हेल्प डेस्क, सेवाग्राही प्रतिाक्षालय तथा डिजिटल वडापत्रको शुरुवात गरि सकिएको छ । आगामी आर्थिक वर्षमा सबै वडा कार्यालयहरूमा डिजिटल नागरिक वडापत्रको कार्यको शुरुवात गरिने छ ।
११५. नगरको विकासका लागि विकास साभेदारमैत्री वातावरण सिर्जना गरिनेछ । ठुला तथा नगरका गौरवका योजनाहरू संचालन गर्न संघ सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य

- साभेदार निकायहरुसँग साभेदारीता गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । यसका लागि समपुरक कोषको व्यवस्था गरिनेछ ।
११६. नगरको उपलब्धीको प्रचार प्रसार, नगरवासीहरुलाई सुसुजित, कार्यान्वयन भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिककरण नियमित रूपमा गरिने छ । स्थानीय संचार माध्यमको सवलीकरण गरिने छ ।
११७. संविधानले विन्यास गरेका स्थानीय सरकारले संपादन गर्ने अधिकारको कार्यान्वयनका लागि फलेवास नगर कार्यपालिकाले कानून निर्माण गरिरहेको छ । उक्त कानूनको कार्यान्वयनबाट नगरवासीहरुलाई स्थानीय सरकारको प्रत्याभूति प्रदान गरेको छ । संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको साभ्ना सूचिमा रहेको अधिकार अन्तरगतका कानून समन्वयमा निर्माण गरिने छ ।
११८. नगरकार्यपालिकाको कार्यालय राख्ने स्थान चयन गरी आगामी आर्थिक वर्षमा नगरकार्यपालिकाको भवन निर्माण कार्यको शुरुवात गरिनेछ । यसको लागि उपयुक्त सार्वजनिक स्थलको उपयोगमा जोड दिइने छ ।
११९. दिगो विकासकालागि सरकार, नीजि क्षेत्र र नागरिक समाजको सहकार्य र साभेदारीमा जोड दिईने छ । गैरसरकारी संस्था महासंघको समन्वयमा यस नगरमा क्रियाशील गैसहरुको वस्तुगत विवरण अद्यावधिक गर्ने कार्य संपन्न भै सकेको छ । गैसहरुको विज्ञता, अनुभव, उपलब्ध स्रोत, समुदाय परिचालनको अवस्था, विगतको कार्यसंपादन स्तरको मूल्यांकन गर्दै क्लिन फलेवास ग्रिन फलेवास, गरिवी निवारण, सामाजिक समावेशीकरण तथा सुशासन प्रवर्द्धनमा गैरसरकारी संस्थालाई नगर विकासको सहयात्रीको रूपमा परिचालन गरिने छ ।
१२०. नागरिकको सूचनाको हकलाई प्रत्याभूत गर्न नगरका नीति, कानून, राजपत्र मार्फत प्रकाशन गरिएको छ । नगरका निर्णयहरु वेवसाइड मार्फत प्रकाशन गरिएको छ । नगरवाट निर्माण गरिने नीति, नियम ऐन कानूनहरुमा सार्वजनिक पृष्ठपोषका लागि नगरको वेवसाइटमा प्रकाशन गर्ने गरिएको छ । यस कार्यलाई अझ सवलीकरण गर्दै निरन्तरता दिइने छ ।

१२१. नगर क्षेत्र भित्र रहेका सार्वजनिक जग्गा, वनजंगल, पाटीपौवा, मठमन्दिर, गुम्वा, मस्जिदहरूको संरक्षण तथा विकास गरिनेछ ।
१२२. नगर क्षेत्रमा स्थापित सवै आमा समुह, भजन मण्डली, वाजा समुह आदि समुहहरूलाई व्यावसायिक, उच्चमशील वनाउदै रोजगार उन्मुख वनाउने कार्यक्रमलाई सघन रुपमा संचालन गरिनेछ ।
१२३. गठन भएका टोल विकास संस्थाहरूलाई नगर विकासको अभियानमा समाहित गरिनेछ । टोल टोलको विकासका लागि टोल विकास संस्था मार्फत नागरिक सचेतनाका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । नेपाल प्रहरीसँगको सहकार्यमा सुरक्षा व्यवस्थालाई सुदृढ बनाइनेछ । नगरमा सुरक्षा व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्न नगर प्रहरीको व्यवस्थापन हुनेछ ।
१२४. विद्युतिय शासन मार्फत सेवा प्रवाहको सुदृढीकरण गरिनेछ । सवै वडा कार्यालयहरूलाई नगरपालिकासँग विद्युतिय संजालिकरण कार्यको शुरुवात भै सकेको छ । आगामी आर्थिक वर्ष भित्र सो कार्य संपन्न गरिनेछ । यसले गर्दा सुशासन प्रवर्द्धनमा सघाउ पुग्नेछ । व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा कर प्रणालीलाई विद्युतिय माध्यममा आवद्ध गरिनेछ । कम्प्युटर विलिड प्रणाली मार्फत वडामा कर तथा शुल्क संकलन प्रणालीलाई सवलीकरण गरिनेछ ।
१२५. सुशासन प्रवर्द्धनमा कानूनी शासन, मानव अधिकार, लैङ्गीक समता तथा समानता, बाल अधिकार, जेष्ठ नागरिकको अधिकार, दलित तथा अल्पसंख्यकको अधिकार, परदर्शिता, जवाफदेहिता, सोभो उत्तरदायित्वको व्यवस्थालाई थप सवलीकरण गरिनेछ ।
१२६. भूमिकर तथा संपतिकर संकलन अभियान शुरु गरिएको छ । करको दर कम र दायरा फराकिलो बनाउने कार्यको शुरुवात गरिएको छ । नगर विकासमा सवै नागरिकको स्वामित्व स्थापना गर्न सवैलाई करमा समाहित गरिएको छ । गरिवमैत्री कर वा प्रगतिशील कर प्रणालीलाई पूर्णरुपमा कार्यान्वयन गरिने छ । नगरले पहिचान गरेका विपन्न, सिमान्तकृत, समुह, अतिसिमान्तकृत परिवारलाई लाग्ने कर तथा सेवा शुल्क पूर्ण रुपमा निशुल्क गरिने छ ।

१२७. नगरको उपयुक्त स्थानमा जग्गा विकास कार्यक्रमको शुरुवात संभावित स्थलहरुको छनौट भई सकेको छ । आगामी आर्थिक वर्षमा नागरिकसँगको लागत साभेदारीमा यो कार्यक्रम अगाडी वढाइनेछ ।
१२८. अन्त्यमा फलेवास नगरकार्यपालिकाको प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी कृषि पर्यटन पूर्वाधार र रोजगार : समृद्ध फलेवास सुन्दरताको आधार निर्माण गर्न संपूर्ण नगरवासी आमावुवा, दिदीवहिनी, दाजुभाई तथा सबै सरोकारवालाहरुमा हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।
१२९. फलेवास र फलेवासीको जय होस । धन्यवाद ।